

Rætta oljufelagið

Oddagrein

EIN TANN størsti veikleikin í okkara máta at handfara okkara lívsgrundarlag uppá er, at vit halda, at við ummannahugsjónin kann nýtast í øllum lívsins viðurskiptum. Tað at gera kvetti, bliva skjótt ríkur, er nakað grundleggandi, ið er niðurfelt í fólkasálina. Hesin hugsunnarháttur kollrendi alivinnuna eina tvær ferðir, og fiskiðndadarsamfelagið syngur upp á síðsta vers - helst av somu orsök. Langsikað, grundleggandi og miðvist málrættað arbeiði hevur ikki verið okkara sermerki. Nú kemur oljuvinnan. Nú skal tað so vísa seg, um vit eru vorðnir klókari.

Tað byrjaði væl. Vit fingur eina góða og grundleggandi frágreiðing við tilmælum um fleiri grundleggandi tiltøk innan oljuvinnu. Um alment oljufelag segði nevndin, at hetta átti at biða. Í staðin fyri átti vit at taka option ella forkeypsrætt til part í øllum loyvm, ið verða givin. Hesin rættur skuldi kunna nýtast, tað oljusatnakið hevði funnið olju. Altså einki oyra á borðið, áðrenn olja var funnin - og lut í øllum loyvm. Oljufelags-tankin hevur to spókt. Løgmaður hevur sett arbeiðsbólk at fyrirreika oljufelag - eitt privat felag er harafturat skrásett. Um vikuskiftið bar so Sv stórtíðindi um feroyskt oljusatnakið - risastórt í okkara verð - ið skuldi samstarva við ávíst útlandskt felag um oljuleiting við Føroyar. Eftir yvirlitinum á sjónvarpskipgignum vóru øll feløg, ið eiga nokur oyru, við í komandi samtakinum.

Tibetur vóru tíðindini um, at felagið hjá lögmanni var við, ikki rótt. Sambært tíðindunum ætla felagið at gera «exclusiva» avtalu við einstakt oljufelag um samvinnu. Hetta er óheppin og óklók framverðhuga við longur fram og um, hvat tænar Føroyum øllum bestu uppá longri sikt. Orsøknar eru nógv. Fyri tað fyrsta verður tað ikki á hvørjum sinni, at so stórt felag - hálfthundrað milliónir sigst - verða stovnað í Føroyum. Risikoin sigst vera lítill - 3 mill, men samlaði kapitalurin skal bindast eksklusivt til eitt felag.

Øll egg í eina kurv! Fyri tað næsta so er hetta óheppið «signal» at senda til umheimin, at privata og hálvalmenn Føroyar kastar seg í fönvingin á einum samtaki. Hetta skal to ikki skiljast sum einvisur kritikkur av hesum eina felagnum. Tá, ið vit nýta hugtakið hálvalmenn Føroyar so verður sjálvandi hugsað um okkara víðagitna Føroya Banka, fólksins ognir, sparikassarnir og fólksins samtak tryggingarsambandið. Kunnu hesir luttaka í einari eksklusivari avtalu soleiðis, at ójavni kemur í fyrirteytunum fyri oljuleiting við Føroyar, longu áðrenn leiting byrjar. Hvør sigur umtalaða samtakið er tað rætta? Um nú øll onnur finna olju uttan hetta? Ella er hetta bara luturin at vera við í friu kappingin! Um nú eingin olja verður funnin, hvar standa vit so, um vit vilja hava feroyskar fyritekur og fólk út í víðu verð at arbeiða? Vit hava jú satsað eksklusivt!

Spurningarnir eru nógvir og avgerðirnar mugu takast so vinningur fæst nógv ár fram í tíðina og ikki eftir, hvat ein einstøk fyriteka sær sum vinning her og nú. Lat tað verða sagt so eingin misskying er, at tað er gott og positivt, at eitt stórt feroyskt felag við so breiðari feroyskari luttøku sum gjørligt verður stovnað. Hetta kundi verið - í samstarvi við tað almenna - fólksins oljufelag. Um rætt var atborðið kundi hetta felag fingið part av ella rættin til áðurnevndu «optionum», ið koma. Hetta vildi verið skilagott og givið breiðar samstarvsmøguleikar við øll oljufeløg og bonus til Føroya fólk, eisini um eingin olja verður funnin. Ein umbering til lögmann. Vit skrivaðu í oddagreinin leygdagin, at virki hansara er við í nýggja oljufelagnum og sáddu harvið iva um hansara habilitet. Hetta er ikki rætt.

Sosialurin

Vilhelm Johannesen, løgtingsmaður:

Stórt atkvøðutal til onga nytta

Sambært veljarakanning, sum varð almannakunngjørd í seinastu viku, fær tjóðveldisflokkurin stóra undirtøku um val verður nú. Men sambært formanni floksins, fær hendan undirtøkan onga ávirkan á dagsins politikk eftir valið, tá flokkurin í forhend læsir seg fastan og úthýsir fleiri samstarvsmøguleikum

Ein veljarakanning, ið næmingar á handilsskúlanum á Kambsdali hava gjørt, og sum varð almannakunngjørd beint áðrenn vikuskiftið, gevur ábendingar um, at tjóðveldisflokkurin fyri fyrstu ferð í søguni gerst størsti flokkur á tingi. Í eini viðmerking til kanningina, segði formaður floksins á tingi, at flokkurin vil skipa samgongu við tí fyrri eyga at stovnsata feroyskt tjóðveldi.

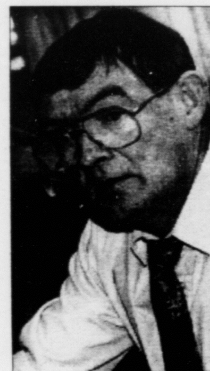
At fremja eina so avgjørda støðu í ríkisrættarlígu viðurskiptinum krevur, at tjóðveldisflokkurin einsamallur fær reinan meiriluta á tingi, og tað gevur veljarakanningin als ikki nakra ábending um. Alt bendir á, at úrslitið av nevndu veljarakanning er merkt av teirri spentu støðuni, ið hevur valdað millum Danmark og Føroyar, og sum helst kom í hæddina nú aftan á at vit fingur frágreiðingina frá bankakanningarnevndini.

Tí kunnu vit neyvan rokna við, at undirtøkan fyri tjóðveldisflokknum gerst størri sum frálíður, men at hon heldur fer at vika, so hvørt tíðin gongur og valið kemur nærri. Men um so verður, at tjóðveldisflokkurin kortini gerst størsti flokkur á tingi og skal hava sam-

ráðingarleisluna eftir valið, so eigur tjóðveldisformaðurin at vita, at tað finst ongin flokkur á Føroya Løgtingi, sum vil samstarva við tjóðveldisflokkinn við tí fyrri eyga, at vit beinan vegin skulu stovnsata feroyskt tjóðveldi.

Í viðmerkingini nevndi floksformaðurin eina sjálvstýrissamgongu. Tann søgugla sjálvstýrissamgongan, ið vit kenna frá sekstíurum, fevndi um tjóðveldisflokkinn, fólkaflokkinn og sjálvstýrisflokkinn. Eftir veljarakanningini fáa hesir tilsamans 16 lögtingsumboð. Tað er júst helmingurin av teimum tilsamans 32 lögtingsumboðum, sum skulu veljast, og neyvan fer at bera til at stovnsata Tjóðveldið Føroyar við 16 av 32 atkvøðum á tingi. Nakað annað er so tað, at hinir báðir flokkarnir - fólkaflokkurin og sjálvstýrisflokkurin - eftir tí teir siga seg at standa fyri í politikki, neyvan taka undir við sjónarmiðunum hjá Heina O. Heinesen.

Viðmerkingin frá tjóðveldisformanninum á tingi fær meg at hugsa um søguna um eina kúgv, sum tá hon var liðugt mjólkað, setti kleyvin niður í mjólkina við tí úrsliti, at øll framleiðslan fór fyri skeytið. Orðini hjá Heina O. Heinesen mugu

tulkast soleiðis, at hann í fyrstu syftu úthýsir øllum hinum flokkunum, og at hann í aðru syftu úthýsir helminginum av lögtingsflokknum. Nevniliga sambandsflokkinn, javnaðarflokkinn, miðflokkinn og kristiliga fólkaflokkinn. Ætlar maðurin at reka politikk ímóti viljanum hjá meirilutanum av Føroya fólk og ímóti meirilutanum á Føroya Løgtingi? Um hetta er ætlanin kunnu vit sammata okkum við hvíta minni-lutastýrið í Suðrafríka á sinni.

Út frá tí avgjørdu støðu, sum floksformaður tjóðveldisfloksins á tingi gav til kennar í almennu viðmerk-

ingini til úrslitið av veljarakanningini, kunnu vit ikki rokna við, at tær atkvøðurnar, ið verða latnar tjóðveldisflokkinum á komandi lögtingsvali verða nýttar til annað, enn framhaldandi andstøðupolitikk tey komandi fyra árin. Formaðurin hevur úthýst so at siga øllum øðrum møguleikum.

So at siga øll tey, sum hava atkvøðurætt á komandi lögtingsvali eins og á øllum valum, vilja nýta sína atkvøðu soleiðis, at hon fær eina ávirkan á tann politikk, ið ríkin verður á Føroya Løgtingi tá valið er av. Viðmerkingin frá tjóðveldisflokkinum seinasta friggjakvøld bendir á, at tær atkvøðurnar, ið verða latnar tjóðveldisflokkinum á komandi vali, ikki fara at ávirka ríkna politikk eftir valið.

Ein veljarakanning nú aftan á hasa viðmerkingina, hevði helst givið tjóðveldisflokkinum eitt munandi verri úrslit, enn hendan kanningin gav flokkinum. Tí onki høpi er í, at koma við almennari viðmerking, sum illa nokk er borðbar undir einum neystaveggi heimi í Kunoy.

Tann 9. februar 1998
Vilhelm Johannesen

Jóan Pauli Joensen professari við Universiteti í Bergen

»Det akademiske kollegium« við Universiteti í Bergen hevur sett Jóan Paula Joensen í starv sum professara í etnologi við Institutt for Kulturstudier og kunsthistorie, Universitetet í Bergen. Hetta institutt hevur undirdeildir í listasøgu, etnologi (fólkalívsfrøði), folkløstrik (fólka minnisfrøði) og teaturvísindi. Umleið 50 fólk eru í vísindastarvi á instituttinum, umframt 600 studentar.

Jóan Pauli Joensen er út-

búgvinn í etnografi, etnologi og søgu við Aarhus Universitet og Lunds Universitet. Hann hevur fyrst og fremst granskað í feroyskari síðsøgu og feroyskari fólka mentan. Hesum kemur hann fyri stóran part at halda áfram við í nýggja starvinum.

Jóan Pauli Joensen vardi doktararitgerð sína í etnologi Færøske sluppskikere við Lunds Universitet í 1975, sum gav honum heitið fil. dr. Í 1980 var hann

tilnevndur dosentur í etnologi við sama universitet. Í 1987 fekk hann dr. phil.-heiti, eftir at hava vart doktararitgerð sína í síðsøgu *Fra Bonde til Fisker* við Aarhus Universitet í 1987.

Jóan Pauli Joensen hevur verið savnvrður á Føroya Fornminnisavni í 15 ár. Har skipaði hann fyri m.a. tí stóru innsavningini *Føroyar í slupptíðini*. Í 1989 varð hann tilnevndur professari í fólkalívsfrøði og síðsøgu á Fróðskaparsetri

Føroya. Hann hevur verið valdur rektari setursins síðani 1990. Hann situr eisini í fleiri nevndum, m.a. Nordisk Forskningspolitisk Råd og er í løtuni formaður í Granskingsráð Føroya.

Jóan Pauli Joensen tekur við nýggja professarstarvinum við Universiteti í Bergen til várs, men hann kemur framhaldandi eisini at verða knýttur at setrinum.